

Vergaderjaar 2010–2011

XCV

VERSLAG VAN ENKELE OFFICIËLE BEZOEKEN VAN DE VOorzITTER VAN DE EERSTE KAMER IN 2010

A

VERSLAG

Vastgesteld 16 november 2010

Bijgaand treft u aan korte verslagen van een vijftal officiële bezoeken die de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, Van der Linden, in 2010 heeft gebracht aan:

- de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa te Straatsburg, op uitnodiging van de Voorzitter van de Assemblee;
- Berlijn, Bondsrepubliek Duitsland op uitnodiging van de Voorzitter van de Bundesrat;
- Ankara, Turkije op uitnodiging van de Grand National Assembly;
- Bakoe, Azerbeidjan op uitnodiging van Voorzitter van het Parlement van Azerbeidjan;
- Tirana, Albanië op uitnodiging van de Voorzitter van het Parlement van Albanië.

De griffier van de Eerste Kamer,
Hamilton

VERSLAG VAN EEN BEZOEK VAN DE VOORZITTER VAN DE EERSTE KAMER AAN DE PARLEMENTAIRE ASSEMBLEE VAN DE RAAD VAN EUROPA

Op maandag 25 en dinsdag 26 januari 2010 heeft de Voorzitter van de Eerste Kamer, de heer P. René H.M. Van der Linden, een officieel bezoek gebracht aan de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa (PACE). De Voorzitter van de Eerste Kamer werd voor zijn verdiensten als Voorzitter van de PACE (2005–2008) tot «Honorary President» benoemd. De nieuw verkozen Voorzitter van de PACE, de heer Mevlüt Çavusoglu, dankte de heer Van der Linden voor het prominent op de Europese kaart zetten van de Raad van Europa.

Tijdens zijn bezoek sprak Van der Linden met de Secretaris-generaal van de Raad van Europa, de heer Thorbjørn Jagland. Voor zijn termijn als Secretaris-generaal heeft Jaglund eenzelfde prioriteiten gesteld als Van der Linden tijdens zijn voorzitterschap van de PACE, te weten de relatie met Rusland, de relatie met Turkije en overkoepelend het streven naar een versterking van de samenwerking tussen de Raad van Europa en de EU. Van der Linden benadrukte de belangrijke rol die nationale parlementen kunnen spelen bij de samenwerking tussen de twee Europese organisaties. Van der Linden heeft Jaglund uitgenodigd om een bezoek aan Den Haag te brengen.

In het gesprek met de heer Hammarberg, Mensrechtencommissaris van de Raad van Europa, is de capaciteit van het kantoor van de heer Hammarberg besproken. Voor een goede taakvervulling is voldoende en kwalitatief goede capaciteit onontbeerlijk. De heer Hammarberg uitte zorgen omtrent de situatie in Georgië en de relatie van Georgië met Rusland. Hij dankte Van der Linden voor het symposium over de Raad van Europa in de Eerste Kamer, najaar 2009. Van der Linden benadrukte het belang van een goede samenwerking tussen de verschillende instituties van de Raad van Europa onderling en met de nationale parlementen.

Van der Linden heeft in Straatsburg ook gesproken met de President van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. De problemen die zich soms voordoen bij de voordrachten van rechters, de uitdagingen waarvoor het Hof zich gesteld ziet in de toekomst en de toetreding van de Europese Unie tot het Europees verdrag voor de Rechten van de Mens waren de belangrijkste gespreksonderwerpen.

Met de minister voor Europese Zaken van Turkije, de heer Bagis, die tevens op officieel bezoek was bij de PACE, heeft Van der Linden gesproken over de ontwikkelingen in Turkije, de bilaterale relaties met Nederland, het belang van de Raad van Europa en de Europese Unie voor de Europese samenwerking en in dat kader ook voor Turkije. Tevens werd van gedachten gewisseld over het politieke krachtenveld in Nederland. De heer Bagis gaf aan te streven naar meer culturele samenwerking tussen Turkije en Nederland en Turkije en de EU. Hij gaf als voorbeeld de kandidaatstelling van Turkije voor de organisatie van het Europees Kampioenschap voetbal in 2016.

Op dinsdag 26 januari werd Van der Linden formeel ontvangen door de nieuw verkozen Voorzitter van de PACE, de heer Mevlüt Çavusoglu. In dat gesprek werd benadrukt hoezeer een goede samenwerking met de nationale parlementen en met de Europese Unie van belang is voor de toekomst van de PACE. Van der Linden stelde voor om tijdens de Parlementsvoorzittersconferentie van de Raad van Europa te Cyprus (juni 2010) te spreken over de rol van de nationale parlementen ter versterking van de Raad van Europa. Hij sprak de hoop uit dat in alle nationale

parlementen een jaarlijks debat zal worden gehouden over de staat van de Europese democratie en mensenrechten op basis van rapporten van de PACE.

En marge van deze bezoeken heeft Van der Linden gesproken met o.a. de Nederlandse Rechter bij het Hof, de leden van de Nederlandse delegatie naar de PACE en met de heer Kosachev, voorzitter van de Russische delegatie naar de PACE. Ter afsluiting van het bezoek en ter afsluiting van het lidmaatschap van Van der Linden van de PACE, was op de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de Raad van Europa een diner georganiseerd.

PROGRAMME OF THE VISIT TO THE COUNCIL OF EUROPE OF MR RENÉ VAN DER LINDEN PRESIDENT OF THE SENATE OF THE NETHERLANDS

**on the occasion of the first part-session of the 2010 Ordinary Session of the Parliamentary Assembly
Strasbourg, 25–26 January 2010**

Monday, 25 January 2010

- 11.30 Arrival of the President of the Senate and party at the Palais de l'Europe.
The President of the Senate is welcomed by Mr Rafael BENITEZ, Head of Protocol of the Council of Europe.
Forecourt of the Palais de l'Europe
- 15.15 Meeting between Mr René van der LINDEN, President of the Senate, and Mr Thomas HAMMARBERG, Commissioner for Human Rights. Office of the Commissioner for Human Rights N° 6067
- 19.00 Award ceremony of the Assembly medal and diploma of honorary President to Mr René van der LINDEN, President of the Senate, and the Assembly medal and diploma of honorary member to members of the parliamentary Delegations of Belgium, Germany and Luxembourg.
Office of the President of the Parliamentary Assembly N° 1070

Tuesday, 26 January 2010

- 11.00 Arrival of the President of the Senate and party at the European Court of Human Rights.
The President of the Senate is welcomed by:
Mr Patrick TITIUN, Head of the Office of the President of the European Court of Human Rights.
Meeting with the President of the European Court of Human Rights.
Office of the President of the European Court of Human Rights
- 13.15 The President of the Senate attends the official luncheon hosted by the President of the Parliamentary Assembly on the occasion of the first part-session 2010 of the Parliamentary Assembly. Restaurant du Palais de l'Europe
- 16.30 Meeting between Mr René van der LINDEN, President of the Senate of the Netherlands, and the President of the Parliamentary Assembly.
Signature of the «Livre d'Or».
Office of the President of the Parliamentary Assembly N° 1070

VERSLAG VAN EEN OFFICIEEL BEZOEK VAN DE VOORZITTER VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL AAN DUITSLAND

Inleiding

Op donderdag 25 en vrijdag 26 maart 2010 bracht Eerste Kamer-Voorzitter René van der Linden een bezoek aan Berlijn, op uitnodiging van Jens Böhrens, Voorzitter van de Bondsraad en burgemeester van de deelstaat Bremen. Bij dit bezoek werd gesproken over een breed scala van onderwerpen waaronder de ontwikkelingen m.b.t. nationale parlementen bij de uitvoering van het Verdrag van Lissabon, Europa 2020, Griekenland en de Euro, de richtlijn dataretentie, de relaties met Rusland en Turkije en de rol van de parlementaire diplomatie in het kader van de Raad van Europa. Van der Linden werd door alle gesprekspartners gevraagd naar zijn visie op de binnenlandse politieke ontwikkelingen in Nederland. Hij werd bij de opening van de zitting van de Bondsraad op vrijdag 26 maart door voorzitter Böhrens zeer hartelijk en uitvoerig officieel welkom geheten. Böhrens bood Van der Linden na afloop van de zitting een lunch aan en brengt op 23/6 een tegenbezoek aan Nederland. Het bezoek waaraan ook de Griffier van de Eerste Kamer, Geert Jan Hamilton, deelnam werd uitstekend begeleid door de Nederlandse Ambassadeur in Berlijn, Marnix Krop, en zijn staf.

Van der Linden had tevens ontmoetingen met de voorzitter van de Bondsdagcommissie voor Europese Zaken Krichbaum (CDU) en diens collega bij de Bondsraad Reinhart (CDU), Bondsdagvoorzitter Lammert, Bondsdaglid Hörster (CDU, hoofd Duitse delegatie bij de RvE Assemblée), staatssecretaris EZ Pfaffenbach, minister van Justitie Leutheuser-Schnarrenberger (CDU), staatsminister voor Europese Zaken Hoyer (CDU), Kanzleramtchef Pofalla (CDU) en minister-president Rüttgers van Noordrijn-Westfalen. Van der Linden had tevens een ontmoeting met enkele leden van de Duitse-Nederlandse Parlementariërgroep en met de directeur van de Akademie der Künste. Het bezoek werd afgesloten door een diner aangeboden door de Nederlandse ambassadeur in Berlijn, waarbij ook het EP-lid Elmar Brok aanwezig was.

Gesprekken

Verdrag van Lissabon: uit de gesprekken met Böhrens, Krichbaum en Reinhart bleek dat de Duitse parlementaire actoren zich zeer bewust zijn van de mogelijkheden die het Verdrag van Lissabon parlementen biedt voor de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel en het eventuele bijsturen van de Europese Commissie. Bondsraad en Bondsdag zullen daarvan in de toekomst zeker gebruik willen maken. Ook de wetgeving («Begleitgesetze») die tot stand kwam als gevolg van de uitspraak van het Bundesverfassungsgericht naar aanleiding van het Verdrag van Lissabon wordt gezien als een versterking van de rol van het Duitse parlement. Een eerste casus is al gevonden: de Bondsdag wil zeer nadrukkelijk de tijd nemen voor de behandeling van het avis over de kandidatuur van IJsland. Een aantal gesprekspartners uitte zorgen over de externe vertegenwoordiging van de Unie, die er met de nieuwe structuren niet eenduidiger op is geworden. Het optreden van de voorzitter van de Europese Raad, Van Rompuy, werd door enkele gesprekspartners positief gewaardeerd; voor het optreden van de Hoge Vertegenwoordiger Ashton bestond naast kritiek ook een zeker sympathie. EP rapporteur voor de EDEO Elmar Brok zei in te zien dat Ashton voor een zeer zware opgave was gesteld, maar was kritisch ten aanzien van de door haar tot nog toe voorgelegde voorstellen. Er was brede overeenstemming binnen het EP dat het parlement zijn bevoegdheden zou gebruiken om te voorkomen dat via de

EDEO delen van het externe beleid «entkommunitariseerd» zouden worden. Verder kon het niet zo zijn dat de functies van SG en Plv SG EDEO ambtelijk zouden worden ingevuld. Een deugdelijke verantwoording tegenover het EP – ook een voorwaarde van het parlement voor goedkeuring van de EDEO plannen – vereiste een politieke bezetting van deze functies.

Europa 2020: verschillende sprekers herhaalden dat de EU doelstellingen moet formuleren die voor regeringen haalbaar zijn. Ambitie is goed, maar men moet de werkelijkheid niet uit het oog verliezen, zoals ook door Bondskanselier Merkel bij de Europese Raad tot uitdrukking is gebracht. Duitsland heeft m.n. bezwaren tegen de armoede- en onderwijsdoelstellingen. Staatsminister Reinhart (voorzitter EU commissie Bondsraad en vertegenwoordiger van Baden-Württemberg bij de Bond) meende evenwel dat de problemen die Duitsland met deze doelstellingen heeft wellicht kunnen worden opgelost met enige flexibiliteit in de definities, bijvoorbeeld die t.b.v het tertiaire onderwijs. Hij meldde overigens dat de Bondsraad een document heeft opgesteld over EU 2020 dat op 25 maart in Brussel door vertegenwoordigers van de Bondslanden met ER-voorzitter Van Rompuy en 4 Commissarissen is besproken¹.

Griekenland, het stabiliteitspact en de Euro: Staatssecretaris Pfaffenbach bevestigde dat de stabiliteit van de Euro voor Duitsland een topprioriteit blijft, evenals de onafhankelijkheid van de ECB die voor die stabiliteit verantwoordelijk is. De gemengde oplossing die in Brussel vrijwel gelijktijdig aan het gesprek werd overeengekomen noemde hij werkbaar. Gevraagd naar de Duitse interpretatie van «gouvernance économique» of «Wirtschaftsregierung» zei Pfaffenbach deze begrippen vooral te willen duiden als de uitdrukking van de behoefte aan coördinatie en toenadering van economisch en financieel beleid binnen het Eurogebied. Ook op het terrein van de belastingen moest over toenadering worden nagedacht, al voelden de ministers van financiën daar op dit moment weinig voor. Met Commissaris Monti, die met voorstellen wil komen, was hierover door Duitsland al gesproken. Over de relatie van het SGP en de EU 2020 strategie liet Pfaffenbach zich in dezelfde termen uit als de Bondskanselier in de ER; tegen verwatering van het SGP moet streng worden gewaakt.

Richtlijn dataretentie: in het gesprek met minister Leutheuser-Schnarrenberger kwam naar voren dat Berlijn, na de vernietiging van de Duitse uitvoeringswet, intensief met de Commissie (Reding, Malmström) in gesprek is over aanpassing van de richtlijn. Met de bestaande tekst kan men in Duitsland naar het oordeel van Leutheuser in het licht van de uitspraak van het Bundesverfassungsgericht niet goed uit de voeten.

Rusland: Bij vrijwel alle gesprekspartners bracht Van der Linden met verwijzing naar zijn activiteiten in het kader van de Raad van Europa de relaties met Rusland ter sprake. Zij bevestigden allen het belang van investering in persoonlijke contacten en de toegevoegde waarde waarover de RvE in de betrekkingen met landen als Rusland en Turkije beschikt.

Turkije: Van der Linden onderstreepte eveneens het belang van een open opstelling richting Turkije. In het gesprek met EU-commissievoorzitter Krichbaum bleek dat onder Bondsdagleden over het geprivilegieerd partnerschap als uitkomst van het onderhandelingsproces met Turkije verschillend wordt gedacht. Staatsminister voor EU-aangelegenheden Hoyer bevestigde de officiële lijn dat «pacta servanda sunt» en gaf aan dat de onderhandelingen moeten worden voortgezet en ongetwijfeld lang zullen duren. Wellicht zouden de Turken aan het eind van de rit zelf tot de slotsom komen dat zij geen volledig EU-lidmaatschap wensen. Wellicht

---

¹ Bundesrat Drucksache 113/10 (Beschluss) 16.03.1 Beschluss des Bundesrates, – Europakammer – Mitteilung der Kommission: EUROPA 2020 – Eine Strategie für intelligentes, nachhaltiges und integratives Wachstum KOM(2010) 2020.

ook niet en was volledig lidmaatschap wel degelijk mogelijk. In alle gesprekken waarin de relatie met Turkije aan de orde kwam bleken gesprekspartners volstrekt doordrongen van het economisch en geo-strategisch belang van Turkije. Ook is men zich bewust van het electorale belang van de 3 miljoen Turkse kiezers in Duitsland. Zij toonden zich evenwel ook allen kritisch over het trage tempo van interne verbeteringen in Turkije – processie van Echternach – en waren allen geërgerd over de uitlatingen van premier Erdogan over integratie, die als «nicht hilfreich» worden gekwalificeerd. Men ziet in zijn uitspraken in Keulen (februari 2008) «assimilatie is een misdaad tegen de menselijkheid», zijn recente uitnodiging van Duits-Turkse regionale politici naar Istanboel met dezelfde boodschap – «integratie ja, assimilatie nee» – en zijn pleidooi, in Die Zeit, voor de oprichting van Turkse gymnasia in Duitsland een doorgaande confrontationele lijn die in Duitsland eerder leidt tot een kritischer opstelling dan een grotere ontvankelijkheid voor het Turkse lidmaatschap. Niet voor niets gaf bondskanselier Merkel, voorafgaand aan haar bezoek aan Ankara en Istanboel van 29 en 30 maart een persboodschap uit met de tekst: «Wir reden – auch mit dem Ministerpräsidenten Erdogan – sehr häufig über die Integration der bei uns lebenden türkischstämmigen Frauen und Männer, genauso wie der Jugendlichen. Dabei sagen wir ganz deutlich: wir verstehen darunter nicht etwa Assimilation oder die Aufgabe der eigenen Heimat, sondern wir wollen, dass sich menschen die über viele Generationen bei uns leben, in dieses Land integrieren – das heisst, teilhaben an dem gesellschaftlichen Erfolg, teilhaben im Arbeitsleben, teilhaben im Familienleben. Das bedeutet natürlich, dass die deutsche Sprache erlernt wird und die deutsche Gesetze eingehalten werden.» Voorafgaand aan Merkels bezoek zijn de standpunten daarmee nogmaals duidelijk gemarkeerd. Behalve de bilaterale betrekkingen en de relatie met de EU komen bij het bezoek ook het MOVP, Iran en energievraagstukken (Nabucco pijplijn) aan de orde. Bondskanselier Merkel wordt door een omvangrijke handelsdelegatie begeleid.

Program für den offiziellen Besuch S.E. des Präsidenten der Ersten Kammer der Generalstaaten des Königreichs der Niederlande, Herrn P. René H.M. van der Linden, und einer Delegation in der Zeit vom 25. bis 27. März 2010 in der Bundesrepublik Deutschland

Donnerstag, 25. März 2010

- 9.25 Ankunft mit Flug AB 6438 aus Düsseldorf auf dem Flughafen Berlin-Tegel
Begrüßung durch den Direktor des Bundesrates, Herrn Dirk Brouër, und Frau Antje Schneider, Präsidialbüro und Protokoll des Bundesrates

in Anwesenheit von Herrn Gesandten Derk Oldenburg, Botschaft des Königreichs der Niederlande in der Bundesrepublik Deutschland

Kleiner Imbiss in der Lounge
- 10.10 Abfahrt von Gate 15 zum Paul-Löbe-Haus des Deutschen Bundestages
Konrad-Adenauer-Straße 1 10557 Berlin

Vorfahrt: Eingang West
- 10.30 Gespräch mit dem Vorsitzenden des Ausschusses für die Angelegenheiten der Europäischen Union des Deutschen Bundestages, Herrn Gunther Krichbaum, MdB Raum: 5.501
- 11.20 Rundgang durch den Deutschen Bundestag mit Besichtigung des Plenarsaals und der Kuppel
- 12.10 Gang zur Deutschen Parlamentarischen Gesellschaft Friedrich-Ebert-Platz 2 10117 Berlin

Begrüßung durch Frau Sybille Koch, Leiterin des Protokolls des Deutschen Bundestages
- 12.15 Mittagessen, gegeben vom Präsidenten des Deutschen Bundestages, Herrn Prof. Dr. Norbert Lammert Raum: Schleswig-Holstein
- 13.45 Gang zum Deutschen Bundestag, Reichstagsgebäude Platz der Republik 1 11011 Berlin
- 13.50 Gespräch mit dem Leiter der Deutschen Delegation in der Parlamentarischen Versammlung des Europarates des Deutschen Bundestages, Herrn Joachim Hörster, MdB Raum: 2 N 024
- 14.45 Gang zum Eingang Ost des Reichstagsgebäudes
- 14.50 Fahrt zum Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie
Scharnhorststraße 37 10115 Berlin

Anfahrt: Tor 1
- 15.00 Gespräch mit dem Staatssekretär im Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie, Herrn Dr. Bernd Pfaffenbach
- 15.45 Fahrt zum Bundesministerium der Justiz Mohrenstraße 37 10117 Berlin
- 16.00 Gespräch mit der Bundesministerin der Justiz, Frau Sabine Leutheusser-Schnarrenberger
- 16.45 Fahrt zum Hotel The Regent Charlottenstraße 49 10117 Berlin

Check in

Zeit zur freien Verfügung

- 17.55 Fahrt zum Auswärtigen Amt Werderscher Markt 1 10117 Berlin Vorfahrt: Rolltor
- 18.00 Gespräch mit dem Staatsminister im Auswärtigen Amt, Herrn Dr. Werner Hoyer
- 18.50 Fahrt zum Hotel Adlon Unter den Linden 77 10117 Berlin
- 19.00 Abendessen mit Mitgliedern der Deutsch-Niederländischen Parlamentariergruppe im Deutschen Bundestag
Raum: Kaminzimmer
- ca. 21.00 Rückfahrt zum Hotel The Regent

Freitag, 26. März 2010

- 09.15 Fahrt zum Bundesratsgebäude Leipziger Straße 3–4 10117 Berlin
- 09.20 Ankunft am Bundesratsgebäude
Begrüßung durch den Präsidenten des Bundesrates und Präsidenten des Senats der Freien Hansestadt Bremen, Herrn Bürgermeister Jens Böhrnsen
- Fototermin in der Wandelhalle des Bundesrates
- Gang zur Besuchertribüne
- 09.30 Offizielle Begrüßung durch den Präsidenten des Bundesrates im Plenum des Bundesrates
- Teilnahme an der 868. Plenarsitzung des Bundesrates
- 09.55 Fahrt zum Bundeskanzleramt Willy-Brandt-Straße 1 10557 Berlin
- Vorfahrt: Haupteingang
- 10.00 Gespräch mit dem Chef des Bundeskanzleramtes, Herrn Bundesminister Ronald Pofalla
- 10.30 Fahrt zum Bundesrat Leipziger Str. 3–4 10117 Berlin
- 10.35 Gespräch mit dem Präsidenten des Bundesrates und Präsidenten des Senats der Freien Hansestadt Bremen, Herrn Bürgermeister Jens Böhrnsen Raum: 2.051
- 11.15 Gespräch mit dem Vorsitzenden des Ausschusses für Fragen der Europäischen Union des Bundesrates, Herrn Prof. Dr. Wolfgang Reinhart, Minister für Bundes-, Europa- und Internationale Angelegenheiten und Bevollmächtigter des Landes Baden-Württemberg beim Bund Raum: 2.051
- 12.00 Rundgang durch den Bundesrat mit Erläuterungen zum Haus und seiner Geschichte
- Der Rundgang endet am Raum 2.037
- 12.30 Empfang und Eintrag in das Gästebuch des Bundesrates
- Mittagessen, gegeben vom Präsidenten des Bundesrates Raum: Festsaal
- 14.10 Fahrt zum Hotel The Regent Charlottenstraße 49 10117 Berlin

Zeit zur freien Verfügung

- 18.40 Fahrt zur Residenz des Botschafters des Königreichs der Niederlande
Peter-Lenné-Straße 7 14195 Berlin
- 19.00 Abendessen, gegeben von S.E. Herrn Marnix Krop, außerordentlicher und
bevollmächtigter Botschafter des Königreichs der Niederlande
- ca. 21.30 Uhr Rückfahrt zum Hotel The Regent

Samstag, 27. März 2010

- 10.55 Fahrt zur Akademie der Künste Pariser Platz 4 10117 Berlin
- 11.00 Zusammentreffen mit der Sprecherin der Initiative «A Soul for Europe»
und Vizepräsidentin der Akademie der Künste, Frau Nele Hertling
Ort: Clubraum
- 11.30 Führung durch die Ausstellung «George Grosz. Korrekt und anarchisch»
- 12.00 Fahrt zum Hotel The Regent Charlottenstraße 49 10117 Berlin
- 12.05 Informelles Mittagessen mit der Leiterin des Präsidialbüros des Bundes-
rates, Frau Monika Rumpe Raum: Restaurant Fischers Fritz,
Private Dining Room
- 13.10 Fahrt zum Flughafen Berlin-Tegel

Anfahrt: Abfluggate
- 14.10 Abflug mit AB 6443 nach Düsseldorf

VERSLAG VAN EEN OFFICIEEL BEZOEK VAN DE VOORZITTER VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL AAN TURKIJE

De Voorzitter van de Eerste Kamer, P.R.H.M. (René) Van der Linden heeft op uitnodiging van de Voorzitter van de Grand National Assembly, Mehmet Ali Sahin, van 5 tot en met 7 april een officieel bezoek aan Turkije gebracht. Hij werd in Ankara ontvangen door staatspresident Abdullah Gül en de Voorzitter van de nationale assemblee, Mehmet Ali Sahin. Ook ontmoette hij de Voorzitter van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, Mevlüt Cavusoglu. De laatste is in 2008 gekozen in deze functie. Van der Linden had ook een onderhoud met de voorzitter van de vaste commissie voor buitenlandse zaken van de nationale assemblee, Murat Mercan.

Tijdens het bezoek aan de Turkse hoofdstad, dat in het teken staat van de goede relaties tussen Nederland en Turkije, is gesproken over interparlementaire samenwerking in het kader van de Raad van Europa en de Europese Unie. De Voorzitter van het Turkse Parlement neemt als waarnemer deel aan de vergaderingen van «Speakers» van de parlementen van de EU-lidstaten.

De Voorzitter van de Eerste Kamer heeft bij het begin van zijn bezoek aan Turkije in Ankara een krans gelegd in het mausoleum van de grondlegger van het moderne Turkije Mustafa Kemal Atatürk.

De Voorzitter van de Eerste Kamer werd vergezeld door de Griffier, Geert Jan Hamilton. De delegatie is Ambassadeur J.P. Derkse erkentelijk voor de inhoudelijk deskundige en gastvrije begeleiding.

Gesprekken

Als eerste ontmoette Van der Linden de Voorzitter van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, Mevlüt Çavuşoğlu. Zelf bekleedde hij die functie van 2005 tot 2008.

Çavuşoğlu is de eerste Turk die Voorzitter is van de Parlementaire Assemblee. Van der Linden onderstreepte dat de benoeming niet alleen duidt op de persoonlijke kwaliteiten van Çavuşoğlu, maar ook een erkenning is voor de grote inzet waarmee Turkse parlementariërs sinds vele jaren deelnemen aan de werkzaamheden van de Raad van Europa. Met zijn opvolger bij de Raad van Europa besprak de Senaatsvoorzitter onder meer het belang van parlementaire diplomatie in een snel veranderende wereld en het belang van een hoogwaardige afvaardiging van nationale parlementariërs naar internationale parlementaire assemblees. Van der Linden benadrukte dat een dubbelmandaat bijdraagt aan inhoudelijke discussies in de nationale parlementen en de internationale oriëntatie van de parlementen vergroot.

In het gesprek met Turkse parlementsvoorzitter Şahin kwamen behalve Europese en internationale vraagstukken ook de betrekkingen tussen Turkije en Nederland aan de orde. Met name kreeg aandacht het naderende jubileum van 400 jaar diplomatieke betrekkingen tussen Turkije en Nederland in 2012. De Nederlandse regering heeft Van der Linden gevraagd het voorzitterschap op zich te nemen van de begeleidingscommissie voor de viering van dit jubileum aan Nederlandse zijde. De beide parlementsvoorzitters gaven te kennen dat een viering van 400 jaar betrekkingen een goede gelegenheid biedt de banden tussen de landen op economisch, cultureel, maatschappelijk, educatief en politiek gebied te versterken. Contacten tussen beide samenlevingen moeten daarbij centraal staan. De beide Voorzitters stelden vast dat er een groeiende interesse is voor samenwerking op de genoemde terreinen en dat Nederland één van de grootste investeerders in Turkije is. Tijdens de ontmoeting met parlementsvoorzitter Şahin was ook het belang van

parlementaire diplomatie onderwerp van discussie. Şahin onderstreepte het belang van parlementaire vriendschapsgroepen.

Op dinsdag 6 april bracht Van der Linden in het presidentiële paleis een bezoek aan de President van Turkije Abdullah Gul. Beiden hebben als parlementariërs vele jaren samengewerkt binnen het kader van de Raad van Europa. Met de President besprak Van der Linden de voortgang in de onderhandelingen over de toetreding van Turkije tot de Europese Unie, de verhouding van Turkije tot haar buurlanden (waaronder Rusland, Georgië, Armenië, Irak, Iran en Syrië), de betrekkingen tussen Turkije en Nederland en de grondwetswijziging die in Turkije in behandeling is. Geopolitiek neemt Turkije een bijzondere positie in. De Kamervoorzitter prees de President voor het beleid van verzoening in plaats van confrontatie dat Turkije in de relatie met haar buurlanden nastreeft. Stabiliteit in deze regio is niet alleen voor Turkije, maar voor heel Europa van groot belang, aldus Van der Linden. Aan de orde kwam ook de vraag hoe Turkije de ontwikkelingen op langere termijn ziet in relatie tot centraal Azië.

In de gesprekken werd ook uitvoerig aandacht besteed aan de in Turkije op handen zijnde grondwetswijziging. Regering en oppositie zijn meer verdeeld over de wijze van benoeming van leden van de rechterlijke macht. De suggestie werd gedaan over vraagstukken op rechtsstatelijk gebied de Venice Committee van de Raad van Europa te raadplegen.

**The Visit of H.E. René van der Linden,
President of the Senate of the States-General of the Netherlands to Turkey (05–08 April 2010)**

Programme

05 APRIL 2010, Monday

Departure from Istanbul to Ankara
H.E. René Van der Linden, President of the Senate and Mr. Geert Jan Hamilton, Secretary General of the Senate
(Istanbul Ataturk Airport, VIP Hall)

Arrival in Ankara
H.E. René Van der Linden, President of the Senate and Mr. Geert Jan Hamilton, Secretary General of the Senate
(Ankara Esenboğa Airport, Grand Hall of Honour)

Departure for Hotel

Arrival at Hotel

16:30 Meeting with Mr. Mevlüt Çavuşoğlu, MP, President of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe
(Office in the Turkish Grand National Assembly)

17:30 Departure for Hotel

17:45 Arrival at Hotel

18:45 Departure from Hotel for Dinner

19:00 Dinner hosted by Mr. Mevlüt Çavuşoğlu, MP, President of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe in honour of H.E. René van der Linden, President of the Senate
(Trilye Restaurant, Kazım Özalp Mah. İzci Sok. Çankaya)

06 APRIL 2010, Tuesday

09:50 Departure for Mausoleum of Atatürk (Anıtkabir)

10:20 Visit of Mausoleum of Atatürk
(Wreath Laying Ceremony, Signing of the Book of Honour and Visit to the War of Independence Museum)

12:00 Meeting with H.E. Mehmet Ali Şahin, Speaker of the Turkish Grand National Assembly
(Office of the Speaker in the Turkish Grand National Assembly)

12:30 Lunch hosted by H.E. Mehmet Ali Şahin, Speaker of the Turkish Grand National Assembly in honour of H.E. René van der Linden, President of the Senate
(Ceremony Hall in the Turkish Grand National Assembly)

13:45 Departure for the Presidential Palace

14:00 Audience by H.E. Abdullah Gül, President of the Republic of Turkey
(The Presidential Palace)

15:45 Meeting with Mr. Egemen Bağış, Minister of State for EU Affairs and Chief Negotiator
(Prime Minister's Office – Central Building)

16:30 Departure for Hotel

- 16:40** Arrival at Hotel
- 19:15** Departure for Dinner
- 19:30** Dinner hosted by Mr. Jan Paul Dirkse, Ambassador of the Netherlands in honour of H.E. René van der Linden, President of the Senate
- 07 APRIL 2010, Wednesday**
- 09:45** Departure from Hotel
- 10:00** Meeting with Mr. Murat Mercan, Chairman of the Foreign Affairs Commission of the Turkish Grand National Assembly
(Meeting Room of the Foreign Affairs Commission – Turkish Grand National Assembly)
- 11:30** Meeting with Mr. Erol Aslan Cebeci, Head of the Turkish Delegation to the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) and with the members of the Turkish delegation to PACE
(Block B Room Z.1 – Turkish Grand National Assembly)
- 12:15** Departure for TOBB University of Economics and Technology
- 12:30** Working Lunch with Prof. Yücel Altunbaşak, Rector of TOBB University of Economics and Technology
(TOBB University of Economics and Technology, Söğütözü Cad. No: 43 Söğütözü, Tel: 292 43 09-43)
- 14:00** Departure for the Museum of Anatolian Civilizations
- 14:20** Visit to the Museum of Anatolian Civilizations
- 15:30** Visit to the Historical Parliament's Museum of the War of Independence
(Ulus Tel: 310 71 40)
- 16:15** Departure for Hotel
- 16:30** Arrival at Hotel
- 20:00** Dinner hosted by Mr. Murat Mercan, Chairman of the Foreign Affairs Commission of the Turkish Grand National Assembly in honour of H.E. René van der Linden, President of the Senate

08 APRIL 2010, Thursday

Departure from Ankara

H.E. René Van der Linden, President of the Senate and Mr. Geert Jan Hamilton, Secretary General of the Senate
(Ankara Esenboğa Airport, Grand Hall of Honour)

VERSLAG VAN EEN OFFICIEEL BEZOEK VAN DE VOORZITTER VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL AAN AZERBEIDJAN

Inleiding

Op uitnodiging van President Ilham Aliyev en Voorzitter van het Parlement, Ogtay Asadov, bracht René van der Linden, Voorzitter van de Eerste Kamer, van 7 tot 9 september 2010 een bezoek aan Azerbeidzjan. Het doel van het bezoek was uitdrukking te geven aan de vriendschappelijke betrekkingen met Azerbeidzjan, samenwerking te verbreden en te versterken, in het bijzonder op het gebied van economie en onderwijs, alsook het belang te onderstrepen van gemeenschappelijkheid van Europese waarden. De Voorzitter van de Eerste Kamer werd bij zijn bezoeken begeleid door de Ambassadeur van Nederland in Bakoe, Arjen Uijterlinde die ook bij de voorbereiding van het bezoek en belangrijke rol heeft vervuld.

Om dit doel te bereiken heeft de Voorzitter een intensief programma doorlopen, waarin hij gesprekken voerde met de President, de Premier, de parlementsvoorzitter, de voorzitter van de Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken, de Minister van Buitenlandse Zaken, de Minister van Onderwijs en verschillende parlementariërs. Ook heeft de voorzitter een bezoek gebracht aan de Azerbeidjaanse Academie voor Diplomaten (ADA), het Staatsoliebedrijf SOCAR, en een afvalverwerkingsbedrijf. René van der Linden heeft Azerbeidzjan twee keer eerder bezocht in zijn hoedanigheid als voorzitter van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE) en werd warm onthaald.

Het evenwichtig opgestelde programma heeft volgens de Voorzitter een bijdrage geleverd aan de versterking van de bilaterale betrekkingen over de breedte van politiek, economie en cultuur en biedt tevens verdere aanknopingspunten voor concrete samenwerkingsprojecten voor bedrijfsleven en onderwijs. De Voorzitter van de Eerste Kamer heeft President Ilham Aliyev en Voorzitter van het Parlement, Ogtay Asadov schriftelijk zijn dank betuigd voor de hartelijke ontvangst. Hij is de Nederlandse ambassadeur in Baku, de heer Uijterlinde, en diens staf bijzonder erkentelijk voor de voortreffelijke ondersteuning en bijdrage aan het welslagen van het bezoek.

Teneinde de goede betrekkingen tussen beide landen verder te verdiepen, heeft de Voorzitter de Minister van Onderwijs gesuggereerd een onderwijsmissie naar Nederland te leiden. Hij noemde in dat verband een aantal universitaire instellingen die actief respectievelijk geïnteresseerd zijn in onderwijssamenwerking met Azerbeidzjan.

2. Gesprekken

2.1. Na de gebruikelijke kransleggingen, voerde de Voorzitter een gesprek met President Aliyev. René van der Linden werd door President Aliyev ontvangen in zijn buitenpaleis. De President dankte hem voor zijn steun en vriendschap in het verleden, en was verheugd over de ontwikkeling van de wederzijdse betrekkingen waarin dit bezoek een nieuw hoogtepunt vormde. Hij noemde de betrokkenheid van Nederlandse bedrijven bij projecten op het gebied van watermanagement en havenontwikkeling, en moedigde grotere aanwezigheid in andere sectoren aan. De President gaf aan dat hij de Minister van Onderwijs opdracht heeft gegeven te bevorderen dat studenten met beurzen uit het Presidentiële fonds aan Nederlandse instellingen kunnen studeren. René van der Linden benadrukte het belang van onderwijsuitwisseling. Hij vestigde de aandacht op «Floriade

2012, Worldexhibition for Flowers and Food», waar Azerbeidzjan met een paviljoen en een themaweek het eigen land kan promoten op het gebied van agrobusiness en toerisme. De President toonde daar veel belangstelling voor.

De President maakte melding van zijn gesprek met EU Special Representative for the South Caucasus Peter Semneby, en noemde de relatie met de EU van strategisch belang om de ontwikkeling van Azerbeidzjan te helpen door onderwijs, modernisering en de Europese vector.

Tevens werd er gesproken over de situatie in Nagorno Karabach. De President betreurde dat hier geen vooruitgang was geboekt. René van der Linden moedigde de President aan zich constructief te blijven opstellen.

Wat betreft energiesamenwerking onderstreepte de President het belang van het Nabucco-project. Over energiesamenwerking zei de President dat het gasakkoord dat hij een week eerder met Rusland had gesloten niets afdeed aan het belang van het Nabucco-project. Er zou een week later in Baku een top zijn met Roemenië, Hongarije, en Georgië, voor nog een alternatief gastransporttraject. Voor het eerst was nu ook met Turkmenistan een overeenkomst en werd uit dat land gas geleverd aan Azerbeidzjan. Azerbeidzjan produceert bijna 30 mld m³ gas, en consumeert daarvan zelf (11 mld m³). Van de resterende 20 werd de helft verkocht, en de andere helft teruggeïnjecteerd. Levering via Nabucco zou in stappen kunnen worden opgevoerd, de meeste landen (behalve Duitsland) zouden direct van gas kunnen worden voorzien. In de tussentijd zouden nieuwe velden worden ontwikkeld. De President benadrukte dat volgens hem Nabucco een strategisch project van nationale veiligheid was, meer dan een economisch, commercieel project. De President legde voorts de werking van het nationale oliefonds SOFAZ, naar Noors voorbeeld, uit.

René van der Linden gaf een korte toelichting op de huidige politieke situatie in Nederland, en verzekerde dat NL zich zou blijven houden aan zijn internationale verplichtingen.

2.2 Verdeeld over formele en informele programmaonderdelen nam in totaal een tiental parlementariërs van Azerbeidjaanse kant aan gesprekken deel. Er werd een verwijzing gemaakt naar de veelvuldige interparlementaire contacten in PACE, conferenties van speakers van parlementen, en het recente bezoek van Nederlandse parlementariërs aan Azerbeidzjan afgelopen juli. De gesprekspartners riepen de constructieve opstelling van René van der Linden als PACE-voorzitter m.b.t. Nagorno Karabach in herinnering. René van der Linden benadrukte de verbreding van bilaterale relaties, economische samenwerking en uitwisseling van studenten en benadrukte het belang van het respecteren van de commitments van de Raad van Europa. Tevens wees de voorzitter op het belang van de aanstaande verkiezingen in Azerbeidzjan. De internationale gemeenschap zou het verloop daarvan met bijzondere aandacht volgen als een testcase voor de ontwikkeling van de democratie in het land. Als vriend riep hij hen op het uiterste te doen om aan internationale criteria te voldoen en vooruitgang te boeken op dit vlak. René van der Linden vroeg in het bijzonder aandacht voor het kritische rapport van mensenrechtencommissaris Hammarberg van de Raad van Europa over Azerbeidzjan.

2.3. In het gesprek met de Buitenlandse Zaken commissie o.l.v. Samad Seyidov werd ingegaan op de bilaterale samenwerking op economisch gebied en onderwijs (Bolognaproces), emancipatie en vrouwen in de politiek, alsook over Nagorno Karabach.

2.4. Met de premier sprak René van der Linden over het belang van parlementaire diplomatie om gemeenschappelijke Europese waarden te bevorderen, de aanstaande verkiezingen en de ontwikkeling van bilaterale betrekkingen op het gebied van onderwijs en economie. M.b.t. Nagorno Karabach moedigde de voorzitter Azerbeidjani aan de hoop op een vreedzame oplossing niet te verliezen. René van der Linden feliciteerde Rasizade met de indrukwekkende economische groei, die sinds zijn vorige bezoeken aan deze stad duidelijk zichtbaar was, en het feit dat olie-inkomsten in een Fonds werden beheerd (onder voorzitterschap van de Premier). Het fonds investeerde in verschillende sectoren waar Nederland expertise kon bieden: landbouw, logistiek, water en gezondheidszorg. René noemde het belang van opvolging van het rapport van mensenrechtencommissaris Hammarberg.

2.5. De Minister van Buitenlandse Zaken Mammadyarov sprak over de lopende grote projecten met Nederlandse betrokkenheid, en de noodzaak de economie te diversifiëren, bijv. op landbouwgebied. RvdL noemde mogelijkheden voor (pluim)veeteelt, aardappelen, groente en fruit en de landbouw. De Minister stelde voor een Nederland-Azerbeidzjan businessforum te organiseren voor een inkomende landbouwmissie, met het oog op matchmaking in concrete projecten. Zulke fora hadden ook hun nut bewezen in de relatie met Duitsland en Italië, die de ranglijst van handelspartners van Azerbeidzjan aanvoerden.

2.6. De Minister van Onderwijs Mardanov overhandigde de lijst van universiteiten waaraan Azerbeidjaanse studenten met Presidentiële beurzen konden studeren. Daarop stonden 14 Nederlandse instellingen. Hij vertelde dat 27 studenten uit het beurzenprogramma in Nederland hadden gestudeerd, waardoor Nederland de 7e plaats innam (van 22 landen). Het beleid richtte zich nu op het bevorderen van betrekkingen met beroepsopleidingen en wetenschappelijke instellingen. De voorzitter prees de Nederlandse instellingen op de lijst aan en nodigde de Minister uit met een delegatie naar Nederland te komen waar hij rectoren en decanen samen zou kunnen brengen. De Minister reageerde enthousiast en zou onderzoeken of hij een onderwijsmissie aan Berlijn begin november kon combineren met Nederland.

2.7. Op de tweede dag vond een werkontbijt met Nederlandse ondernemers in Azerbeidzjan plaats en bracht de voorzitter bezoeken aan de Azerbeidjaanse Academie voor Diplomaten (ADA), het Staatsoliebedrijf SOCAR, en een afvalverwerkingsbedrijf. In het gesprek met SOCAR werd door de gesprekspartners teleurstelling uitgesproken over de bescheiden betrokkenheid van Shell in Azerbeidzjan. Het was hier nog niet te laat voor. Uit de presentaties bleek dat de meningen binnen SOCAR verdeeld zijn over participaties in buitenlandse bedrijven. Men had de afgelopen tijd echter wel in Georgië investeringen gedaan in meer dan 20 tankstations en een terminal in Poti. De beschikbare technologie, onder andere voor raffinage, dateert uit de Sovjettijd en men wil nieuwe aankopen. In 2008 heeft SOCAR zich daarom ingekocht in het Turkse Petkim waar het raffinaderijcomplex nieuwe kansen opent. SOCAR is ook bezig met een nieuwe fabriek voor chemische industrie in Sumqayt, en de Azerbeidjaanse ambassadeur in Nederland probeert samenwerking met DSM te bevorderen.

2.8. René van der Linden bezocht ook de Azerbeidjaanse Diplomatieke Academie (ADA) en twee sites van een afvalverwerkingsbedrijf. ADA biedt opleidingen aan voor diplomaten, ambtenaren en heeft ambitie zijn aanbod te verbreden naar business en management. René van der Linden lichtte de mogelijkheden van samenwerking met verschillende instellingen, waaronder de Maastricht School of Management, toe. Voor de

Baku Energie Summerschool (co-productie ADA en SOCAR) wees hij op de expertise van het Nederlandse Delta-Instituut. Hij nodigde rector Pashayev van ADA, die tevens vice-minister van Buitenlandse Zaken is, uit een bezoek aan Nederland te brengen.

Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərinin proqramı
Sentyabr 7-9, 2010

Programme for the official visit of the
Chairman of the Senate of the Kingdom of the Netherlands
Rene van der Linden
September 7-9, 2010

September 7, Tuesday

Cənab Rene van der Lindenin Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportuna
gəlişi
Arrival at the Baku Intl Airport

“RESPUBLIKA Hotel” mehmanxanasına gediş
Departure to the Hotel

“RESPUBLIKA Hotel” mehmanxanasına gəliş, yerləşmə
Arrival to the hotel / Check in

September 8, Wednesday

- 10.00 Fəxri Xiyabana gediş
Departure to the Valley of Honour / Heydar Aliyev Memorial
- 10.10 -10.25 Ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarına əklil
qoyulması mərasimi
Placing wreath to the H.A. memorial
- 10.25 Şəhidlər Xiyabanına gediş
Departure to Valley of Martyrs
- 10.30 -10.45 “Əbədi məşəl” kompleksinin önünə əklil qoyulması
mərasimi
Placing wreath to the eternal flame memorial
- 10.45 Milli Məclisə gediş
Departure to Milli Majlis (Parliament)
- 10.45 -11.00 Milli Məclisin inzibati binası ilə tanışlıq
Introduction to the Building of the Parliament
- 11.00 -11.45 Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri cənab Oqtay Əsədov
ilə görüş
Meeting with the Chairman of the MM, Mr. Ogtay Asadov
- 11.50 -12.50 Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri cənab Beynəlxalq
Əlaqələr Komitəsinin sədri c-b Səməd Seyidov və x-m Gültəkin
Hacıbəyli ilə görüş
Meeting with the International Relations Committee chairman Mr.
Samad Seyidov and Gultakin Hajibayli

13.00 -14.00	Nahar Lunch Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev ilə görüş (təsdiq edilməlidir) Meeting with the President of the Republic of Azerbaijan H.E. Mr. İlham Aliyev (to be confirmed)
15.15-16.00	Azərbaycan Respublikasının Baş Naziri Artur Rəzizadə ilə görüş Meeting with Prime Minister Arthur Rəzizadə
16.00	Xarici İşlər Nazirliyinə gediş Departure to the Ministry of Foreign Affairs
16.15 -17.00	Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Naziri cənab Elmar Məmmədov ilə görüş Meeting with the Minister of Foreign Affairs Mr. Elmar Məmmədov
17.00-18.00	Azərbaycan Respublikasının Təhsil naziri cənab Misir Mərdanov ilə görüş Meeting with the Minister of Education – Misir Mərdanov
19.30	Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sədri cənab Oqtay Əsədovun adından Niderland Krallığı Senatının sədri cənab Rene van der Lindenin şərəfinə rəsmi ziyafət Official Dinner hosted by the Chairman of Milli Majlis Oqtay Asadov to the Honour of the Chairman of the Senate of the Kingdom of the Netherlands / Rene van der Linden
September 9, Thursday	
08.30-9.30	Niderland iş adamları ilə işgüzar görüş - səhər yeməyi Business breakfast with Dutch Business people
10.00-11.00	Azərbaycan Diplomatik Akademiyasında cənab səfir Hafiz Paşayev ilə görüş və akademiya ilə tanışlıq Meeting at the Azerbaijan Diplomatic Academy with Ambassador Hafiz Pashayev and introduction to the academy
11.15 -12.00	Azərbaycan Respublikasının DNŞ-də cənab Muxtar Babayev ilə görüş / Kimya sənayesi Meeting at SOCAR with Mr. Mukhtar Babayev Chemical industry
12.05-13.05	Nahar Lunch at Chinar Restaurant
13.15-16.15	Niderland şirkəti tərəfindən idarə olunan sənaye tullantıları idarə olunması əməliyyat sahəsi ilə tanışlıq, Bakı Dərin Özüllər Zavodu Introduction to the operational facility operated by the Dutch Waste Management Company at Baku Deep Water Jackets Factory
16.15-17.00	Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportuna gediş Departure to Heydar Aliyev International Airport

VERSLAG VAN EEN OFFICIEEL BEZOEK VAN DE VOORZITTER VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL AAN ALBANIË

Van 19 tot 22 oktober 2010 bracht de Voorzitter van de Eerste Kamer, René van der Linden, een officieel bezoek aan Albanië. Hij beantwoordde hiermee een open uitnodiging van de speaker van het Albanese parlement, Jozefina Topalli. Tijdens het succesvol verlopen bezoek kreeg de Nederlandse positie ten aanzien van de Albanese toenadering tot de EU veel aandacht, als ook de politieke, economische en culturele ontwikkelingen in Albanië.

Het bezoek viel deels samen met het bezoek van de kunstenaar Jan Dibbets, wiens «Jan Dibbets Collection» met Nederlandse steun in de National Gallery of Art wordt tentoongesteld. De heer Van der Linden speelde een belangrijke rol bij het tot stand komen van genoemde tentoonstelling.

De Kamervoorzitter is een goede bekende van Albanië. De afgelopen vijftien jaar bezocht hij het land verschillende malen, onder meer als rapporteur en later als voorzitter van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa. Een deel van de ontmoetingen (voornamelijk die met DP-politici, met wie Van der Linden o.m. in EVP-kader de afgelopen jaren regelmatig te maken had) werd dan ook gekenmerkt door duidelijke persoonlijke warmte.

Gesprekken

De Kamervoorzitter had formele ontmoetingen met President Topi, Speaker Topalli (die als gastvrouw optrad), Premier Berisha, Minister Haxhinasto en oppositieleider Rama. Daarnaast ontmoette hij op meer persoonlijke basis de ministers Pollo en Xhaferri (cultuur) en een aanzienlijk aantal parlementariërs. Van der Linden gaf een drukbezochte lezing over Europa aan de European University of Tirana. Deze ambassade organiseerde daarnaast ontmoetingen met een aantal «onafhankelijke denkers», enkele collega-ambassadeurs en vertegenwoordigers van de civil society. Ten slotte was Van der Linden aanwezig bij de uitreiking van een hoge Albanese onderscheiding aan Jan Dibbets door President Topi. Het bezoek genereerde ongebruikelijk brede media-aandacht.

Van der Linden gaf in alle gesprekken in meer of minder sterke bewoordingen de volgende boodschap: Albanië heeft veel bereikt, maar heeft tegelijkertijd nog een lange weg te gaan, met name op het gebied van corruptiebestrijding en implementatie van wetgeving. De EU staat kritischer dan voorheen tegenover het al dan niet voldoen aan de Kopenhagen-criteria voor EU toetreding. Landen zullen op individuele merites worden toegelaten tot de EU en niet meer groepsgewijs. De huidige politieke impasse in Albanië doet het toetredingsproces geen goed. De Democratische Partij en de Socialistische Partij moeten samen tot een politieke oplossing komen. Hij riep op tot politieke dialoog.

De boodschappen van de Albanese gesprekspartners waren vanzelfsprekend niet verrassend. Zowel premier Berisha als parlamentsvoorzitter Topalli legde de verantwoordelijkheid voor de huidige politieke impasse volledig bij de oppositie, die maar bleef roepen om een hertelling van de stemmen van de verkiezingen van anderhalf jaar geleden. SP-leider Rama heeft, volgens sprekers, geen respect voor de regels van het democratische spel en stelt zich niet constructief op. De DP daarentegen heeft alles gedaan wat mogelijk was om uit de impasse te geraken. Topalli reageerde emotioneel op de suggestie dat de politieke patstelling het EU-toetredingsproces van Albanië in gevaar bracht. Dit was volgens haar niet het moment om Albanië te straffen. Zowel economisch als op het gebied van hervormingen maakt Albanië grote vorderingen terwijl de verkiezingen van 2009 door waarnemers als de «best ever» zijn bestempeld. In

vergelijking met landen als Montenegro, Servië en Macedonië deed Albanië het bovendien helemaal niet slecht. Albanië had derhalve recht op een soortgelijke behandeling door Brussel.

Oppositieleider en burgemeester van Tirana Rama beschreef de politieke situatie als het gevolg van fundamentele problemen die de Albanese politiek al twintig jaar in hun greep houden. Hoewel alle partijen het belang van EU toetreding onderschrijven, slagen beide partijen er niet in over hun schaduw heen te stappen en elkaar uitsluitend op inhoudelijke gronden de maat te nemen.

Volgens Rama is er met name op het platteland veel fraude gepleegd tijdens de verkiezingen van 2009 en hij herhaalde nogmaals zijn eis voor een onderzoek naar onrechtmatigheden («autopsie») en stelde dat een eenvoudige oplossing voor de impasse niet bestond.

Brussel moet zich volgens Rama niet in de luren laten leggen door de fraaie wetten die door Albanië worden geproduceerd. De implementatie schiet nog vaak te kort. Die opvatting klonk ook door in analyses van een aantal «onafhankelijke denkers» met wie Van der Linden dineerde. President Topi benadrukte tegenover Van der Linden de belangrijke rol die het parlement heeft te vervullen en sprak de hoop uit dat spoedig een waarachtige dialoog tussen parlementariërs van verschillende partijen zou plaatsvinden. De indruk blijft bestaan dat de President een van de weinige politici is die het belang van consensus-politiek daadwerkelijk onderschrijft, en tegelijkertijd bijna zichtbare moeite heeft met het gegeven dat zijn constitutionele positie hem elke speelruimte ontnemt. De President vroeg tevens aandacht voor de belangrijke stabiliserende rol die Albanië in de regio speelt, met name in de kwestie Kosovo. Topi sprak de hoop uit dat Nederlandse investeerders geïnspireerd zouden raken door het bezoek van de Senaatsvoorzitter.

Minister van Buitenlandse Zaken Haxhinasto ten slotte gaf aan dat Albanië zich volledig heeft gecommitteerd aan de EU toetredingscriteria en dat hierbij grote vorderingen zijn gemaakt. Volgens Haxhinasto steunt 94 procent van de bevolking het toetredingsproces.

De schuld voor de huidige politieke impasse lag volgens Haxhinasto (SMI) uitsluitend bij de oppositie, die meerdere handreikingen van de regerende partijen had afgewezen.

Haxhinasto benadrukte de positieve rol die Albanië in de regio speelt, met goede betrekkingen met alle buurlanden. In het oog springend is hierbij de enorme inspanning die Albanië zich heeft getroost om Kosovo door de hele wereld erkend te krijgen.

Haxhinasto gaf aan dat Nederlandse bedrijven en investeerders allerhartelijkst welkom geheten zullen worden. De gedachte van een economisch forum waarbij Nederlandse bedrijven werden uitgenodigd werd geopperd. Ook de wenselijkheid van een intensivering van het aantal studenten dat participeert in een uitwisselingsprogramma werd kort besproken.

**Programm Albanie Programme for the official visit of the Chairman of the Senate of the Kingdom of the Netherlands Rene van der Linden
October 19–22, 2010**

Tuesday, 19/10/2010

12.00 Arrival of Mr Rene van der Linden (LH3396)
13.00 Accomodation in Hotel Rogner
14.00 Official meeting and Lunch with Prime Minister Sali Berisha
16:30 Interview for Opinion/Klan TV
19.00 Dinner with civil society, think tanks, analysts
22.00 Return to Tirana & Accomodation in Hotel

Wednesday, 20/10/2010

9.30 Briefing by the embassy
11.00 Official meeting with Speaker of Parliament Jozefina Topalli
11.45 Press Statement at the Parliament
12.00 Official Meeting with the Minister of Foreign Affairs Edmond Haxhinasto
13.00 Official lunch hosted by the Speaker JP
15.00 Official Meeting with the Mayor of Tirana, Edi Rama
16.00 Official Meeting with the President of the Republic, Bamir Topi
16.30 Decoration ceremony for Jan Dibbets
17.30 Visit Durres/Archelological Museum and amphitheater
19.30 Official dinner hosted by the Chairman of Foreign affairs commission Fatos Beja
22.00 Return to Tirana & Accomodation in Hotel

Thursday, 21/10/2010

8.30 Breakfast with Minister of State Genc Pollo
9.30 Lecture at European University of Tirana
11.00 Visit Exhibition «Jan Dibbets Collection» Gallery of Arts
Talks by Jan Dibbets
13.00 Buffet Lunch with MP's, Civil soceity, culture, etc
15.00 Meeting with academic staff of ISAAT
19.30 Informal dinner hosted by CdP

Friday, 22/10/2010

9.00	Visit Kruja (museum, teqe)
	Departure to Airport
12.35	Flight to NL (LH 3397)